

# **ISTRAŽIVANJE ČITALAČKE PUBLIKE ZBORNIKA RADOVA FAKULTETA DRAMSKIH UMETNOSTI**

## **Plan istraživanja**

Pre svega, treba napomenuti da istraživanja mogu biti različitog tipa: *orijentaciona istraživanja* – koja pružaju, prevashodno, bolji uvid u situaciju; *dijagnostička istraživanja* – koja prikazuju stanje određene pojave što, za razliku od predhodne vrste istraživanja, omogućava i donošenje praktične odluke; konačno, postoje i *eksperimentalna istraživanja* – koja omogućavaju proveru hipoteza i novo naučno saznanje.

Istraživanje koje je ovde sprovedeno i izloženo imalo je *orijentacioni* karakter. Predmet istraživanja čine mišljenja profesorâ i studenata Fakulteta dramskih umetnosti o *Zborniku radova*, koji je izdanje samog Fakulteta. Cilj istraživanja jeste – deskriptivno utvrđivanje stanja, u funkciji boljeg uvida u situaciju i praktično delovanje u otklanjanju problema. Jedan od najvažnijih ciljeva bio je da profesori Fakulteta iznesu poteškoće u saradnji sa redakcijom Zbornika, kako bi se one odklonile i prevazišle. S druge strane, trebalo je takođe utvrditi: zašto jedan broj profesora ne učestvuje u radu na kreiranju Zbornika, te, najzad: šta profesori i studenti misle o kvalitetu i tehničkim rešenjima vezanim za Zbornik.

Podaci su prikupljeni pomoću Upitnika koji su sami ispitanici popunjavali, a zatim vraćali istraživaču. Upitnici su podeljeni profesorima na sednicama Veća, a onima koji nisu prisustvovali sednicama, Upitnik je poslat elektronskom poštom. Studentima je takođe valjalo podeliti pedeset upitnika, dostavljenih, nakon popunjavanja, na obradu. Pretendovalo se da uzorak bude, što se tiče profesora, *totalan* (trebalo je anketirati sve profesore), dok je broj anketiranih studenata iznosio – 50. Istraživanje je sprovedeno u toku meseca juna, 2005. godine.

Istraživanje je podbacilo u pogledu očekivanja da će profesori ili studenti sarađivati i dostavljati popunjene upitnike. Načelno se, po istraživačkoj teoriji, očekuje da – kada se upitnici šalju poštom, ili na drugi način dostavljaju – budu vraćeni u oko 40% slučajeva, kad je u pitanju opšta populacija, zbog čega se ova metoda uglavnom ne primenjuje u istraživanjima opšte populacije. Međutim, upitnik se veoma često koristi kada se istražuje populacija koja je *veoma zainteresovana* za predmet istraživanja. Tako se, na primer, korisničkoj populaciji železničkog saobraćaja, može poslati upitnik koji se odnosi na poboljšanje uslova železničkog prevoza, uz očekivanje da oko 90% ispitanika vrati upitnik. Takođe se na ovaj način istražuju mišljenja i stavovi u okviru nekog udruženja. Drugim rečima, metoda upitnika koji se šalje uglavnom se primenjuje samo kod *visoko zainteresovane* populacije za problem na koji se upitnik odnosi. O ovoj problematici, Gud i Het u svojoj čuvenoj knjizi *Metodi socijalnog istraživanja* pišu: „upitnik može da bude uspešno sredstvo istraživanja samo ako se primenjuje u radu sa visoko specijalizovanim grupama”.

Ako je postojala greška u istraživanju, onda je ona počinjena zato što je istraživač pretpostavio da su profesori i studenti *visoko zainteresovana* populacija za ovo istraživanje. Teorijski posmatrano, očekivanja istraživača su trebalo da budu realna; međutim, ista nisu bila ostvarena. Samo 16 upitnika, namenjenih profesorima, popunjeno je i dostavljeno nazad istraživaču, a Fakultet dramskih umetnosti broji preko sto profesora i stručnih sadanika. Studentima je, s druge strane, podeljeno 50 upitnika a pri tom je dostavljen samo jedan.

U dogovoru sa saradnicima Instituta, doneta je odluka da se istraživanje sa profesorima obustavi. Smatra se da ovakav nizak stepen dostavljanja popunjenih Upitnika precizno ocrtava odnos nastavnika prema Zborniku. Dakle, uzeto je da je ovako slab odziv nastavnika najvažniji rezultat do koga se došlo u istraživanju i da on reprezentuje postojeće stanje.

Već je bilo reči o tome da je studentima podeljeno novih 50 upitnika, koje su oni popunjavali u prisustvu istraživača. Na taj način, može se reći da je istraživanje studenata, na kraju, uspešno obavljeno. Međutim, takođe treba napomenuti da je postojao veliki procenat odbijanja studenata da učestvuju u istraživanju u svojstvu ispitanikâ.

## Analiza Upitnika dobijenih od strane nastavnika i saradnika FDU

Uprkos malom broju rešenih upitnika, istraživač i saradnici Instituta doneli su odluku su da prezentuju prikaz prispelog materijala. Prikaz neće biti statistički analiziran, jer za to ne postoje mogućnosti, već će biti zasnovan na malom broju anketa i utisku istraživača, koji je formiran u toku rada na kreiranju ankete i njenom sprovođenju. Za obradu dobijenih podataka, uredništvo Zbornika se opredelilo prvenstveno zato što smatra da bi i skromne informacije mogle praktično da koriste u daljem radu.

Ispitanici koji su učestvovali u radu Zbornika kao autori uglavnom su se izjasnili da su zadovoljni tretmanom od strane uredništva. S druge strane, rezultati upitnika ukazuju da *nisu svi* autori radova u Zborniku uspeali da ostvare kontakt sa uredništvom. Glavni kanali kojima profesori dobijaju informacije o aktivnostima vezanim za rad Zbornika jesu neposredni kontakti, elektronska pošta i sednice Naučnog veća.

Petnaest od šesnaest profesora čita Zbornik, a kvalitet tekstova je uglavnom ocenjen kao osrednji, s tim da se podvlači razlika između radova, gde se neki radovi vide kao visoko naučni, a neki kao novinski članci. Sve u svemu, prevladava utisak da je kvalitet Zbornika kao celine – prosečan. Navešćemo nekoliko interesantnih odgovora na pitanje o kvalitetu radova: „Kvalitet tekstova oscilira iz broja u broj, nema dovoljno utemeljenih radova”; „U celini je to dobro”; „Većina je dobra”; „Solidno”; „U celosti solidan nivo, uz neke izuzetke”; „Dobro, nekad vrlo uspešno”; „Prosečno – neki su dobri, a neki na nivou novinskih članaka”.

Na pitanje: da li se u Vašem naučno-istraživačkom, pedagoškom i profesionalnom radu oslanjate na tekstove objavljene u Zborniku, većina ispitanika je u uzorku odgovorila potvrdno. Na pitanje: koliko često to radite, najčešće je dobijen odgovor „ponekad”, a samo nekoliko njih se izjasnilo da to „radi često”.

U uzorku, polovina ispitanika preporučuje Zbornik kao literaturu svojim studentima, dok polovina anketiranih nastavnika to ne čini. Oni koji preporučuju Zbornik studentima uglavnom ne preporučuju samo svoje radove, već i radove koleginica i kolega. Ispitanici su naveli razloge zbog kojih dolazi do kašnjenja radova za Zbornik: „neozbiljnost, neodgovornost i inertnost”; „nedovoljna informisanost i volonterski rad (članci se ne honorišu)”; „redakcije se uglavnom nisu pridržavale dogovorenih rokova, pa tako ni saradnici nisu slali svoje radove blagovremeno”; „zbog blagonaklonog stava uredništva”;

„pretpostavljam da je potreban i materijalni stimulans (ne zbog zarade već zbog održavanja gole egzistencije dok ne dođe vreme za ozbiljni naučni rad)”; „autori nisu dovoljno stimulisani, a kada se radi o dobroj volji onda se obično kasni” „zbog ličnih obaveza, ponekad nezainteresovanosti”.

Na pitanje: da li se kvalitet Zbornika vremenom menja, većina ispitanika se izjasnila da kvalitet tokom vremena zadržava isti nivo, dok se manji broj njih izjasnio da kvalitet vremenom opada. Na pitanje o svojoj motivaciji za rad na Zborniku, profesori su se uglavnom podelili između onih koji su se izjasnili da im je „motivacija prosečna” i onih koji su se izjasnili da imaju „snažnu motivaciju” za učešće i rad. Niko se nije opredelio za odgovor da je „slabo motivisan”.

Upitnik je sadržavao i mogućnost da se ocene tehničke pojedinosti vezane za izradu Zbornika, ocenama od 1 do 5 gde ocena jedan predstavlja najslabiju ocenu. Ocenjivan je celokupni estetski utisak koji Zbornik odaje (3,5), raspored tekstova i preglednost (4,25), dizajn korica (3,00), način preloma (3,4) i font i pismo (3,75). Očigledno je da (kao i kada su studenti u pitanju) dizajn korica predstavlja najslabiju tačku od svih ponuđenih tehničkih rešenja. Međutim, ni ostale kategorije nisu visoko ocenjene. Jedino su kategorije raspored tekstova i preglednost dobile ocenu veću od četiri.

Na mogućnost da se tekst u Zborniku objavljuje i ćiriličnim i latiničnim pismom svi ispitanici su odgovarali sa odobravanjem. Međutim, takva saglasnost ne postoji kad je u pitanju štampanje tekstova na stranom jeziku. Većina ipak prihvata ovu mogućnost uz obrazloženja: „zbog uspostavljanja kontakata sa drugim institutima i razmene Zbornika”;

„samo u posebnim slučajevima, kada tekstovi predstavljaju radove od izuzetnog naučnog značaja i kada se o tome postigne dogovor sa redakcijom”; „to bi doprinelo međunarodnoj prepoznatljivosti Instituta”. Međutim bilo je i onih koji su dali drugačija mišljenja: „Zbornik se na čita u inostranstvu, dovoljno je što ima sažetak”; „rezime na stranom jeziku da, ali kompletni tekstovi ne”.

Na samom kraju istraživanja, ispitanici su zamoljeni da ukažu na tri zamerke koje se odnose na Zbornik. Odgovori koji su dobijeni ukazuju na preobimnost, neujednačenost kvaliteta tekstova, kašnjenje, odsustvo ličnog kontakta sa uredništvom, loš dizajn korica, nisku selektivnost u izboru radova, nedostatak dobre distribucije, heterogenost tema, staromodan dizajn.

Takođe, zamoljeni su da ukažu i na tri elementa koji im se najviše sviđaju u dosadašnjem radu. Ispitanicu su isticali da je dobro što Zbornik uopšte postoji i što manje-više izlazi kontinuirano, prednosti su mu jedinstvenost izdanja, upoznavanje s radom drugih kolega, utvrđivanje identiteta Fakulteta, tematska raznovrsnost, bogatstvo sadržaja, dobra preglednost i entuzijazam.

### **Umesto zaključka**

Najzad, istraživač bi ponovio ono što je izneo u uvodnom delu teksta. Najvažnijim rezultatom smatram – odziv pri ispunjavanju upitnika. Samo šesnaest ispitanika je dostavilo upitnik, a saradnika na Fakultetu ima preko stotinu. Redakcija Zbornika smatra ovaj podatak najreprezentativnijim rezultatom istraživanja i odnosa prema Zborniku. Bez obzira što je slab odziv bio očekivan, nije se moglo *unapred* znati da će nezainteresovanost ispitanika biti toliko velika. Ako je ovaj Upitnik ukazao na nešto značajno sa sigurnošću, onda je topre svega *slaba zainteresovanost* za Zbornik nastavnika i saradnika FDU (isto se odnosi i na studente). A ako je slaba zainteresovanost za Zbornik na samom Fakultetu, treba se zapitati kakva bi onda bila u drugim sredinama.

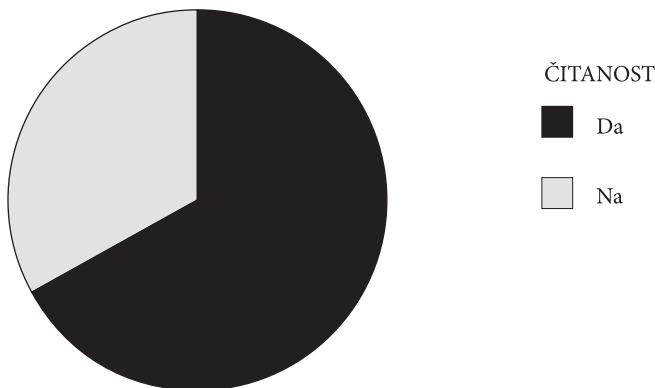
Takođe, valja istaći da ovo istraživanje nije bilo finansirano ni sa jedne strane. Jedino što je korišćeno jesu: fotokopir aparat Fakulteta, štampač, kao i nekoliko stotina listova hartije koji pripadaju Institutu Fakulteta dramskih umetnosti. S druge strane, saradnici Instituta i istraživač (student-magistrant Fakulteta) pristali su da volontiraju tokom koncipiranja i sprovođenja ovog mini istraživanja.

### **Analiza podataka dobijenih od studenata**

Procenat studenata koji su čitali Zbornik čini 23% studentske populacije, dok ogromna većina od 77% nije nikada čitala Zbornik. Na pitanje da obrazlože iz kog razloga nisu do sada čitali Zbornik studenti su iskreno i detaljno odgovarali. Postoje dva osnovna razloga: opšta nezainteresovanost i slaba informisanost o delatnostima vezanim za rad Zbornika. Od onih koji nisu čitali Zbornik, gotovo polovina nije „ni znala”da Zbornik radova postoji. Ovi studenti su davali odgovore: „ Ne znam ni da postoji ”; „ Nikad ga nisam ni video”; „Nisam došao do primerka”; „ Prvi put sam upoznat sa Zbornikom radova FDU, što znači da morate da unapredite marketing”. Oni studenti koji su čuli da Zbornik postoji, a nisu ga čitali, objašnjavali su to: nedostakom vremena, činjenicom da im do sada nije bio potreban u radu, kao i nezanimljivošću sadržaja samog Zbornika. Navešćemo nekoliko najinteresantijih i najdetaljnijih odgovora na pitanje: Zašto

niste čitali zbornik?: „Nije bilo dovoljno vremena u odnosu na literaturu planiranu i predviđenu nastavnim planom, a kao neobaveznu literaturu, nikad niko od kolega i nastavnika (ili gotovo nikad) nije pomenuo nijedan rad iz Zbornika”; „Nikad me nije zainteresovalo, a ni zatrebalo da ga čitam zbog nekog razloga”; „Zato što me više zanima praksa nego teorija. Oblasti koje me zanimaju uče se kroz praksu, neobjašnjive su na papiru ...”

Pored ovakve nezainteresovanosti većine studenata za Zbornik radova, treba ispitati takođe kolika je zainteresovanost za Zbornik onih koji su ga čitali. Iz tog razloga je postavljeno pitanje: „Ako ste čitali Zbornik radova, interesuje nas iz kog ste to razloga činili”. Nijedan student, od anketiranih, nije zaokružio opciju: „Volim da čitam Zbornik radova”. Studenti su se opredeljivali za dva od pet ponuđenih odgovora: „bio mi je u široj literaturi” – 41% i „iz ličnog interesovanja, zanimalo me je da pročitam neki tekst” – 59%. Ovaj podatak ukazuje na to da se Zbornik na nekim smerovima (kao što je, recimo, Dramaturgija) ne nalazi u obaveznoj literaturi, broj onih koji su ga čitali opao bi skoro duplo.



Podatak da se polovina studenata, od 23% ukupnog broja koji su čitali Zbornik, samoinicijativno zainteresovala za čitanje, treba upotpuniti dodatnim podatkom – koliko često oni to čine. Naime, na pitanje koliko često čitate Zbornik, nijedan student nije odgovorio na ponuđenu opciju „veoma često” i „često”. Većina od onih koji su čitali Zbornik izjasnili su se da to čine retko (67%), a 33% to čini veoma retko. Povrh svega, 58% studenata se izjasnilo da ih u Zborniku nije zainteresovala neka posebna oblast ili tematika.

Studenti do Zbornika dolaze tako što se retko odlučuju da ga kupe. Najčešći put da se dođe do Zbornika jeste fakultetska biblioteka (58%), zatim pozajmljivanje od kolega. Samo 16% studenata je kupilo Zbornik. Na pitanje zašto ga ne kupuju studenti odgovaraju: da im cena nije prihvatljiva, da im treba samo na kratko ili da ih interesuje samo jedan članak i da ne vide razlog zašto bi kupili ceo Zbornik zbog jednog članka.

### Dopadljivost tehničkih rešenja u Zborniku

Pored ispitivanja o samom čitanju Zbornika, studenti su imali zadatak da ocene pojedina tehnička rešenja. Takođe su imali mogućnost da istaknu ono što im se najviše sviđa zatim ono što im se najmanje sviđa u Zborniku i da konačno upute neke sugestije uredništvu.

Tehnička rešenja koja su studenti ocenjivali su: kvalitet izdanja, preglednost tekstova, izgled korica, opšti estetski izgled i utisak koji Zbornik ostavlja na čitaocima, font koji se koristi pri štampi i aktuelnost samih tekstova koji čine Zbornik radova. Ocene su bile u rasponu od 1 do 5, gde jedan predstavlja najnižu ocenu, a pet najveću. Nijedna kategorija nije dobila ocenu veću od četvorke.

FONT	3.5000
KVALITET IZDANJA	3.3636
PREGLEDNOST TEKSTOVA	3.5000
IZGLED KORICA	2.6667
AKTUELNOST RADOVA	3.0833
ESTETSKI IZGLED	2.6667

Kao što se vidi iz tabele, font i preglednost tekstova su dobili najviše ocene. Studentima se najmanje sviđao izgled korica Zbornika, tako da su korice ocenjene prosečnom ocenom 2,66.

Studentima je postavljeno pitanje šta misle o činjenici da se tekstovi u Zborniku štampaju ćirilicom i latinicom, u zavisnosti od volje autora. Mišljenja studenata su podeljena u odnosu na ovo pitanje. Nešto više od polovine studenata smatra da je to u redu, i da je to, kako je odgovorio jedan ispitanik, „pravi primer multikulturalizma”. S druge strane, postoji drugi deo studenata koji se deli na one kojima je svejedno i na one kojima nije jasno zašto postoji potreba za tim.

Takođe je postavljeno pitanje da li treba omogućiti da se tekstovi u Zborniku štampaju na stranom jeziku. Na ovo pitanje je čak 81% studenata odgovorio

pozitivno. Na otvorenu mogućnost da predlože otvaranje novih rubrika, studenti su uglavnom ostali uzdržani ili sa šturim odgovorima. Najviše predloga su imali studenti Dramaturgije. Oni su izrazili želju za rubrikom u kojoj bi mogli da objavljuju svoje drame. Dok su odgovori studenata sa drugih smerova išli u prvacu inicijative za otvaranje studentske rubrike bez detaljnije razrade šta bi tamo trebalo da se objavljuje.

Osnovne zamerke koje su upućene Zborniku od strane studenata su: nedovoljna aktuelnost i zanimljivost radova, previsoka cena, prevelika distanca u odnosu na studente, estetski izgled korica i nedovoljna promocija samog Zbornika među studentima.

Takođe, studenti su upitani da istaknu ono što im se najviše dopada u dosadašnjem radu Zbornika. Niko od studenata nije posebno istakao nešto što mu se izričito dopalo. Oni su uglavnom smatrali da je dobra strana Zbornika to što se u njemu uvek može pročitati po neki, za njih interesantan, tekst.

## **Dodatak**

### **Čitanost:**

čitali	23.5
nisu čitali	76.5

### **Razlog čitanosti:**

šira literatura	41.7
lično interesovanje	58.3

### **Da li je nekog neka oblast posebno zainteresovala:**

da	41.7
ne	58.3

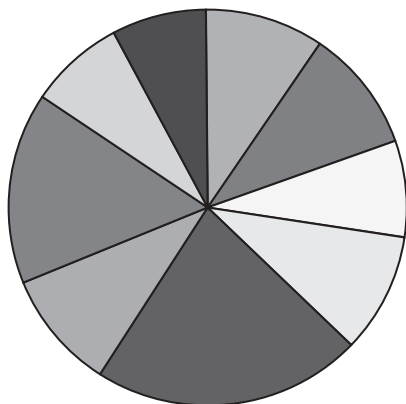
### **Na koji način se dolazi do Zbornika:**

biblioteka	58.3
kolege	41.7

### **Mišljenje o tome da li je u redu da se objavljuju radovi na stranom jeziku:**

da	81.8
ne	18.2

**Struktura anketiranih studenata u uzorku po smerovima na kojima studiraju:**



- Katedra za snimanje i dizajn zvuka
- Katedra kamere
- Katedra za dramaturgiju
- Katedra za pozorišnu i radio režiju
- Katedra za ftv produkciju
- Katedra za ftv režiju
- Katedra za ftv montažu
- Katedra za glumu
- Postdiplomci

Naziv Katedre	Broj u procentima
snimanje i dizajn zvuka	9.8
ftv kamera	9.8
dramaturgija	7.8
pozorišna režija	9.8
ftv produkcija	21.6
filmska i tv režija	9.8
montaža	15.7
gluma	7.8
postdiplomci	7.8

### **Literatura:**

Mozer, C.A, *Metodi Anketiranja u istraživanju društvenih pojava*, Beograd; Kultura,1962.

Supek, Rudi (1968): *Ispitivanje javnog mnjenja*, Zagreb; Naprijed,1968.

Gud, Viliam i Hed, Pol, *Metode socijalnog istraživanja*, Beograd, Vuk Karadžić,1966.

*Ljubomir Maširević*

## **RESEARCH ON THE READING AUDIENCE OF "ANTHOLOGY OF ESSAYS BY THE FACULTY OF DRAMATIC ART"**